

ผลจากโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยง ต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรณีศึกษา สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

รัชนิวรรณ ภูมิสะอาด

ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

วรยา มณีลังกา

ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

รุ่งเพชร ยิ่งยงไพศาลกุล

ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

วงศ์วณณ แสงศิรินาคะกุล

ทันตแพทย์ชำนาญการ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ

ผลจากโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยง
ต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถาน
รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรณีศึกษา สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก
ก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัย
เชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
ประชากรคือ ครูพี่เลี้ยงจำนวน 9 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลจาก
โปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อน
วัยเรียน

ผลจากการวิจัยพบว่า หลังจากผ่านการอบรมโดยใช้โปรแกรมพัฒนา
ทักษะการดูแลทันตสุขภาพ ครูพี่เลี้ยงมีทักษะการดูแลทันตสุขภาพ เพิ่มขึ้น
ในทุกด้าน คือ การแปรงฟันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีเพิ่มขึ้น ทักษะการตรวจ
ฟันมีเพิ่มขึ้น การเลือกตำรับอาหารและอาหารว่างที่มีประโยชน์ไม่ก่อให้เกิด
ฟันผุมีเพิ่มขึ้น และ การให้คำแนะนำผู้ปกครองให้ดูแลเด็กเมื่ออยู่บ้าน
มีเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: เด็กก่อนวัยเรียน ครูพี่เลี้ยง โปรแกรมพัฒนาทักษะ ทันตสุขภาพ

บทนำ

การส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก มุ่งเน้นที่การ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัย โดยเฉพาะพฤติกรรมการทำความสะอาด
ช่องปากและพฤติกรรมการบริโภคอันเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดโรคฟันผุ
เหงือกอักเสบ การสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย ครั้งที่ 5 ปี
2543-2544 และครั้งที่ 6 ปี 2549-2550 ⁽¹⁾ พบว่า เด็กอายุ 3 ปี ที่ปราศจาก

ฟันผุภาพรวมของประเทศร้อยละ 33.3 และ ร้อยละ 38.63 ตามลำดับ ส่วนเด็ก 3 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปราศจากฟันผุร้อยละ 29.9 และร้อยละ 38.40 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด ภาพรวมระดับประเทศ 3.60 ที่ต่อคน และ 3.21 ที่ต่อคน ตามลำดับ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 3.90 ที่ต่อคน และ 2.87 ที่ต่อคน ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มการปราศจากฟันผุเพิ่มมากขึ้น จังหวัดขอนแก่นมีผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ ปี 2550 ⁽²⁾ พบว่า เด็กอายุ 1.5 ปี ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 89.3 เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 42.71 เห็นได้ว่าเด็กในจังหวัดขอนแก่นมีการปราศจากฟันผุจากดีกว่าภาพรวมในระดับภาคและระดับประเทศ แต่ก็มียังมีสภาพปัญหาด้านทันตสุขภาพและอนามัยช่องปากในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขเริ่มให้มีการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็ก 0-5 ปี ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 จนถึง แผนพัฒนา ฉบับที่ 9 เน้นแผนงานพัฒนาสุขภาพช่องปากประชากรตามกลุ่มวัย โดยมีโครงการพัฒนาสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย 0 – 5 ปี มีการดำเนินงานตามกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ หญิงมีครรภ์ ให้มีการตรวจสุขภาพช่องปาก และให้ทันตสุขศึกษารวมถึงบริการทันตกรรมในสถานบริการรัฐ เด็ก 0 – 3 ปี ที่มารับวัคซีนกระตุ้นเข็มแรก ที่คลินิกเด็กดี ได้รับบริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก (ตรวจช่องปาก ให้ทันตสุขศึกษาฝึกแปรงฟันแก่แม่/ผู้ปกครองเด็ก) และได้รับบริการทันตกรรมป้องกัน รวมถึงให้ได้รับการแจกแปรงสีฟันเด็ก 3 – 5 ปี ในศูนย์เด็กเล็ก/โรงเรียน มีการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน รวมถึงนิเทศติดตามศูนย์เด็กเล็กสม่ำเสมอ ตรวจช่องปากและให้บริการทันตกรรม

จากสภาพเงื่อนไขบริบททางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้แบบแผนและภาระการดำรงชีพของประชาชนเปลี่ยน ทำให้พ่อแม่จำนวนมากต้องมุ่งหาเลี้ยงชีพ ทำงานนอกบ้านไม่สามารถเลี้ยง

บุตรได้เอง หรือมีเวลาเลี้ยงดูน้อยลง และต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือแทนโดยเฉพาะกลุ่มเด็ก 0- 3 ปี ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเลี้ยงดู เนื่องจากในเวลากลางวัน แนวโน้มส่วนใหญ่ เด็กเล็กจะใช้ชีวิตที่ศูนย์เด็กเล็ก ถ้าครูพี่เลี้ยงในศูนย์เด็กเล็กมีความรู้ทางด้านทันตสุขศึกษา และมีการจัดแนวทางในการดูแลเด็กที่เอื้อต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพ และป้องกันฟันผุก็น่าจะเป็นกลไกที่สำคัญในการลดปัญหาในการเกิดฟันผุ เนื่องจากเด็ก ๆ จะเชื่อฟังครูพี่เลี้ยงมากกว่าผู้ปกครองที่บ้าน และมีแนวโน้มในการเลียนแบบค่อนข้างมาก ดังนั้นหากครูพี่เลี้ยงมีความรักและปรารถนาดีต่อเด็กพร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ก็จะส่งผลให้เด็กมีสุขภาพฟันดี ⁽³⁾ เด็กจะเกิดความผูกพัน สบายใจไม่ต่อต้านในการตรวจทันตสุขภาพซึ่งเกิดผลดีตามมาคือความประทับใจต่อการดูแลทันตสุขภาพของตนต่อไป

ในจังหวัดขอนแก่นมีจำนวนศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนของรัฐและเอกชนที่มีเด็กปฐมวัย จำนวน 1,394 แห่ง มีเด็กเล็กจำนวน 64,582 คน ⁽⁴⁾ ซึ่งกระจายอยู่ทุกพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น แต่จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก บทบาทองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนการดูแลสุขภาพช่องปากในศูนย์เด็กเล็ก พบว่า การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นระบบและได้รับการสนับสนุนมากขึ้น แต่การสนับสนุนการดูแลสุขภาพช่องปากในศูนย์เด็กเล็ก พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินโครงการเชิงพัฒนา เช่น การตรวจสุขภาพในศูนย์เด็กเล็ก การจัดการสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กเล็ก แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะมียุทธศาสตร์การพัฒนา สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยังขาดแผนการส่งเสริมสุขภาพและมาตรการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่ที่ชัดเจน ดังนั้นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาความรู้ และกระบวนการจัดการบริการสุขภาพให้แก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สุทธิ วงศ์ศุภคาเทพ และคณะ ⁽⁵⁾ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นกระตุ้นให้ครู

ที่เลี้ยงตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในการส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน และพัฒนาองค์ความรู้และการบริการสุขภาพแก่ชุมชน

ศึกษาระดับความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับทันตสุขภาพของผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ในจังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความรู้และทักษะการดูแลทันตสุขภาพของผู้ดูแลเด็กต่อเด็กวัยก่อนเรียน และเปรียบเทียบระดับของความรู้และทักษะในการดูแลทันตสุขภาพ ด้านตัวแปรต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างของอำเภอและศูนย์กลาง อายุ ระดับการศึกษาเป็นต้น พบว่า ความรู้ทางทันตสุขภาพศึกษาของครูพี่เลี้ยง การให้การดูแลทางทันตสุขภาพ การจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การตรวจฟัน การให้คำแนะนำเกี่ยวกับทันตสุขภาพและการป้องกัน อยู่ระดับกลาง พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของการดูแลทันตสุขภาพของแต่ละอำเภอ อายุ ประสบการณ์ และจำนวนเด็กที่รับผิดชอบ⁽⁶⁾ สอดคล้องกับ ศึกษาพฤติกรรมกรรมการดูแลทันตสุขภาพในกลุ่มผู้ดูแลเด็กและครูพี่เลี้ยงต่อเด็กวัยก่อนเรียน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ดูแลเด็กและครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความรู้ทางทันตสุขภาพดีพอสมควร โดยพบว่ากลุ่มที่เคยได้รับการอบรมมีความรู้มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยได้รับการอบรม กลุ่มที่เคยได้รับการอบรมมีทัศนคติที่ถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่เคยรับการอบรม กิจกรรมการให้ฟลูออไรด์และการตรวจช่องปากเด็ก พบว่ากลุ่มที่เคยได้รับการอบรมปฏิบัติมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม⁽⁷⁾ จากการศึกษาทั้ง 2 นี้สนับสนุนให้มีการค้นคว้าปรับปรุงการสอนทันตสุขภาพที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้ครูพี่เลี้ยงมีพฤติกรรมกรรมการดูแลทันตสุขภาพมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันแบบแผนวิถีชีวิตอย่างวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ความเจริญและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ความเจริญทางการสื่อสารต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลทางอ้อมให้เกิดการบริโภคทั้งกลุ่มแบ่งและน้ำตาลสูงขึ้น ขณะเดียวกันพัฒนาการของรูปแบบขนมหวานอันได้แก่ของว่าง ของขบเคี้ยวต่างๆ ในกลุ่มแบ่งและน้ำตาล และ

เครื่องดื่มจำพวกน้ำหวาน น้ำอัดลม ฯลฯ ได้ทวีจำนวนชนิดมากขึ้นด้วยรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เด็กสามารถเข้าถึงขนมหวานและขนมขบเคี้ยวง่ายขึ้น เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ ซึ่งฟันผุของเด็กเล็กวัยไม่เกิน 3 ขวบ ปัจจุบันเรียกว่า Early childhood caries ซึ่งแต่เดิมฟันผุในเด็กเล็ก เรียกว่า Nursing caries เพราะเป็นฟันผุที่เกิดจากการดูดนม แล้วหลับคาขวดนม นมสัมผัสฟันเป็นระยะเวลานาน น้ำตาลแลคโตสในนมถูกเปลี่ยนเป็นกรด สภาพในช่องปากเด็กจะเป็นกรดอยู่ตลอดเวลา เกิดการละลายแร่ธาตุออกจากตัวฟัน เกิดโรคฟันผุ ทั้งนี้ฟันผุจากการดูดนมเกิดได้ทั้งการดูดนมขวด และดูดนมแม่ ต่อมาพบว่า ฟันผุไม่ใช่เกิดจากการดูดนมอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่เด็กดูดน้ำหวาน หรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานจากขวดนม จึงเรียกฟันผุของเด็กว่า Baby bottle tooth decay อย่างไรก็ดี เด็กที่ติดนมขวด หรือเครื่องดื่มรสหวาน ก็ไม่ได้ทำให้เกิดฟันผุทุกคน ขึ้นอยู่กับระยะเวลา และความถี่ในการดูดนม ทั้งในช่วงเวลากลางวันที่ดื่มแล้วหลับคาขวดนม⁽⁸⁾ รูปแบบการเกิดฟันผุเริ่มที่บริเวณผิวเรียบ ตำแหน่งฟันตัดหน้าบน ด้านบดเคี้ยวของฟันกรามน้ำนมบนซี่ที่ 1 และกระจายไปยังซี่อื่นๆ ในชุดฟันน้ำนม⁽⁹⁾ ฉะนั้น การเกิดโรคฟันผุในเด็กเล็ก ซึ่งเกิดได้หลายสาเหตุ จึงเรียกว่า Early childhood caries การเพิ่มความถี่ของการบริโภคน้ำตาลในเด็กเล็ก จะเกี่ยวกับการเกิดฟันผุโดย ค่า dmft จะมากกว่า 3 ถ้าบริโภคน้ำตาลมากกว่า 95 กรัม/วัน ค่า dmft จะน้อยกว่า 3 ถ้าบริโภคน้ำตาลน้อยกว่า 50 กรัม/วัน⁽¹⁰⁾

ปัญหาโรคในช่องปากที่สำคัญที่สุดของเด็กเล็กคือโรคฟันผุ ฟันน้ำนมซี่แรกจะขึ้นเมื่อเด็กอายุประมาณ 6-8 เดือน และจะทยอยขึ้นจนถึงซี่สุดท้ายเมื่ออายุ 2 ปีครึ่ง - 3 ปี การวัดทางระบาดวิทยาที่เกี่ยวข้องกับฟันน้ำนมจึงมักเริ่มต้นที่เด็กอายุ 3 ปีซึ่งฟันน้ำนมเพิ่งขึ้นครบในช่องปาก

ถ้าครูพี่เลี้ยงในศูนย์เด็กเล็กไม่ตระหนัก ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเกิดฟันผุในเด็กเล็ก จัดของว่างให้เด็กเป็นขนมหวานเหนียวติดฟัน ไม่มีการดำเนินกิจกรรม

แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน และปล่อยให้เด็กดูตมจากขวดและหลับไปในตอนกลางวัน จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดฟันผุในเด็กเล็ก จึงควรมีการประยุกต์แนวทางการให้ความรู้ด้านทันตสุขภาพให้แก่ ครูพี่เลี้ยง เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงเกิดพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพดังต่อไปนี้

- 1 จัดให้แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน
 - 2 จัดอาหารว่างที่มีประโยชน์และไม่เสี่ยงต่อฟันผุในเด็ก
 - 3 ตรวจฟันให้เด็ก
 - 4 แนะนำผู้ปกครองให้ดูแลเด็กเมื่ออยู่บ้าน³
- การศึกษานี้จึงทำขึ้นเพื่อศึกษาผลจากโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยง ต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรณีศึกษา สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะส่งผลให้ทราบข้อมูลด้านการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน และมี แผนการถ่ายทอดผลการวิจัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ เป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ สถานที่ดูงาน และฝึกงานครูพี่เลี้ยงในการดูแลทันตสุขภาพแก่เด็กก่อนวัยเรียนของชุมชนใกล้เคียงให้การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์สุขภาพชุมชน

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประชากร คือ ครูพี่เลี้ยงจำนวน 9 คน ที่ทำงานประจำในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการศึกษาดังแต่เดือนตุลาคม 2551 – กันยายน 2552 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

และการสังเกตความเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังจากครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรมโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพ ร่วมกับการตรวจฟันเด็กก่อนวัยเรียน ก่อนและหลัง จากที่ครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรมโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพ

ผลการศึกษา

ข้อมูลของการศึกษานี้ได้มาจากการประชากรคือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 9 คน ที่ปฏิบัติงานประจำในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูพี่เลี้ยงทั้งหมดเป็นเพศหญิง นับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ยประมาณ 34.17 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 85 การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมปลายถึงอนุปริญญา ร้อยละ 88.87 อายุราชการเฉลี่ย 4.5 ปี

การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน ในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

ประเด็นทางด้านนโยบายระดับสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมทันตสุขภาพ มีความชัดเจน พบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนเห็นด้วยกับนโยบายการส่งเสริมทันตสุขภาพว่ามีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้

ประเด็นทางด้านครูพี่เลี้ยงรับรู้เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในระดับสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างดี พบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมทันตสุขภาพเป็นอย่างดี

ประเด็นทางด้านครูพี่เลี้ยงเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในระดับสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างดี พบว่า

ครูพี่เลี้ยงทุกคนเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมทันตสุขภาพเป็นอย่างดี

ประเด็น ผู้บังคับบัญชาในสายงานให้ความสำคัญกับการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้บังคับบัญชาในสายงานให้ความสำคัญกับการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน แต่มี ครูพี่เลี้ยงบางท่านให้ความคิดเห็นว่า ผู้บังคับบัญชายังไม่ให้ความสำคัญในงานนี้เท่าที่ควร

ประเด็นด้านครูพี่เลี้ยงดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียนฯ โดยยึดนโยบายเป็นหลักในการทำงานพบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียนฯ โดยยึดนโยบายเป็นหลักในการทำงาน

ปัจจัยทางด้านทรัพยากรเกี่ยวกับกิจกรรมการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพ

จากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ด้านปัจจัยด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกิจกรรมการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่เห็นว่าสื่ออุปกรณ์การสอนแปรงฟันหรือให้ทันตสุขภาพศึกษามีไม่เพียงพอ ควรที่จะจัดหาเพิ่มเติมให้มากกว่านี้

ครูพี่เลี้ยงทุกคนเห็นด้วยว่า ครูพี่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านการดูแลทันตสุขภาพและในด้านการจัดอาหาร และ ครูพี่เลี้ยงทุกคนมีทัศนคติที่ดี อยากพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพเพื่อช่วยแปรงฟัน และตรวจฟันให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองได้

ด้านงบประมาณครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความเห็นว่างบประมาณที่ได้รับด้านการพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพให้เด็กก่อนวัยเรียนมีไม่เพียงพอ ทางหน่วยงานควรให้การสนับสนุนมากกว่านี้

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (การประชุม, การนิเทศ) การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

จากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง พบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนเห็นด้วยกับความถี่ในการนิเทศการตรวจสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนโดย ทันตบุคลากร 2 ครั้งต่อปี

ทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงหลังจากผ่านการอบรมและใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยง ต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรณีศึกษาสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

ครูพี่เลี้ยงมีทักษะการดูแลทันตสุขภาพมากขึ้น หลังจากผ่านการอบรมและใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพ เช่น ทักษะการแปรงฟันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน และ ทักษะการตรวจฟัน

ครูพี่เลี้ยงทุกคนสามารถ เลือกรับอาหารและอาหารว่างที่มีประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดฟันผุ และ ให้คำแนะนำผู้ปกครองให้ดูแลเด็กเมื่ออยู่บ้านได้

ผลการตรวจการกระจายของโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน ก่อนครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรม

เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น จำนวน 48 คน เป็นเพศชาย 24 คน เพศหญิง 24 คน

ผลการตรวจสภาวะโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า เด็กที่ปราศจากฟันผุ มี 25 คน คิดเป็นร้อยละ 52.08 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดเป็นจำนวนที่เท่ากับ 2.48 ซี่ต่อคน

ผลการกระจายของโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน หลังครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรม

เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น จำนวน 38 คนเป็นเพศชาย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 เพศหญิง 22 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.9

ผลการตรวจสภาวะโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า เด็กที่ปราศจากฟันผุ มี 24 คน คิดเป็นร้อยละ 63.16 ค่าเฉลี่ยฟันผุถอนอุดเป็นจำนวนที่เท่ากับ 1.82 ที่ต่อคน

บทวิจารณ์

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนส่งผลให้ครูพี่เลี้ยงมีทักษะการดูแลทันตสุขภาพให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ พันทิวา ศรีสุกร และ วิลาวัลย์ วีระอาชากุล⁽⁷⁾ ที่ว่า กลุ่มที่เคยได้รับการอบรม มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับทันตสุขภาพในห้องเรียนมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยได้รับการอบรม สุทธาทิพย์ เมืองสุข⁽¹¹⁾ หลังจากการทดลองใช้โปรแกรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กมีคะแนนความรู้ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติ จากการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม ผลการตรวจการกระจายของโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า เด็กที่ปราศจากฟันผุ มีจำนวนมากขึ้นหลังจากที่ครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรมแล้ว จากร้อยละ 52.08 เพิ่มเป็นร้อยละ 63.16 และค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด ลดลงจาก 2.48 ที่ต่อคน เป็น 1.82 ที่ต่อคน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งเดิมมีเด็กจำนวน 48 คน แต่หลังจากครูพี่เลี้ยงได้รับการอบรมแล้ว มีเด็กเหลือจำนวน 38 คน ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นช่วงที่เด็กลาออกจากสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อไปเรียนในชั้นอนุบาล

และมีการระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 จึงทำให้เด็กเล็กบางคนไม่มาโรงเรียน และยังมีเด็กที่เพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรจัดให้มีการตรวจช่องปากเด็กกลุ่มเดิม ในช่วงก่อนและหลังการอบรมครูพี่เลี้ยงเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

ผลการศึกษาวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพ มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลทันตสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน หนึ่งควรมีการสนับสนุนให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กวัยก่อนเรียนควรได้รับการสนับสนุนการใช้สื่อประเภทภาพ พลิก นิทาน เพลงด้านทันตสุขภาพ เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงเป็นผู้เล่าเรื่องและเด็กช่วยต่อเติมช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการได้ดี ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการอบรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน และควรมีการอบรมผู้ปกครองด้วยเพื่อสร้างความยั่งยืน จนเกิดเป็นพฤติกรรมสุขภาพจะทำให้รัฐประหยัดงบประมาณการรักษาทางทันตกรรมได้อีกทางหนึ่ง

บทสรุป

ผลจากโปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยง ต่อทักษะการดูแลทันตสุขภาพของครูพี่เลี้ยงให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรณีศึกษา สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูพี่เลี้ยงหลังจากผ่านการอบรม และใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะการดูแลทันตสุขภาพ มีทักษะการดูแลทันตสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น ทักษะการแปรงฟันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ทักษะการตรวจฟัน การเลือกตำรับอาหารอาหารว่างที่มีประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดฟันผุ และ การให้คำแนะนำผู้ปกครองให้ดูแลเด็กเมื่ออยู่บ้าน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ให้การสนับสนุนและให้ทุนการทำวิจัย ขอขอบพระคุณ อาจารย์ วิไลวรรณ ขวัญสิทธิ์ และครูพี่เลี้ยงสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การศึกษามีความดำเนินมาได้ด้วยดี ประโยชน์ที่พึงได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

1. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. รายงานผลการสำรวจสถานะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 6 ประเทศไทย พ.ศ. 2549-2550. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2551.
2. กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. แบบสรุปผลการสำรวจระดับจังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2550. [ออนไลน์]2552[อ้างเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2552] จาก http://mx.kkpho.go.th/dental_index.php?option=com_content&task=view&id=42&Itemid=58
3. วิไลลักษณ์ บังเกิดสิงห์, นุบผา ไตรโรจน์, สุรางค์ เชษฐพจน์. เด็ก ๆ ฟันดีมีสุขภาพแข็งแรง สำหรับครอบครัว. ผู้ดูแลเด็กและพี่เลี้ยงเด็ก. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2545
4. สุรางค์ เชษฐพจน์, นุบผา ไตรโรจน์, จิตรา เสงี่ยมเฉย. ข้อมูลที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ปี2547. กลุ่มสร้างเสริมทันตสุขภาพ กองทันตสาธารณสุข; 2547
5. สุณี วงศ์คงคาเทพ และคณะ. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากผสมผสานเพื่อลดปัญหาการเกิดฟันผุในกลุ่มเด็กปฐมวัย. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2548
6. นงนุช อาภาสุวรรณ. รายงานวิจัย การศึกษาระดับความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับ ทันตสุขภาพของผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ในจังหวัดสงขลา; 2542
7. พันทิwa ศรีสุกร และ วิลาวัลย์ วีระอาษากุล. รายงานวิจัยการ ศึกษาพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพในกลุ่มผู้ดูแลเด็กและครูพี่เลี้ยงต่อเด็กวัยก่อนเรียน จังหวัดอุดรธานี; 2542
8. Richard R.Welbury, Monty S.Duggal and Marie-Therese Hosey. Pediatric Dentistry Third Edition. Oxford University Press; 2005:131-139
9. Robert J.Berkowitz. Causes, Treatment and Prevention of Early Childhood Caries: A Microbiologic Perspective. J Can dent Assoc 2003;69(5):304-7
10. Jimmy R. Pinkham et al. Pediatric Dentistry Infancy Through Adolescence. Fourth Edition. Elsevier saunders; 2005:284-286
11. สุทธาทิพย์ เมืองสุข. รายงานการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก เป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2542

Research article

The Effect of Program for Developing Practice in Oral Health Care Skill of Pre-school Children Caregivers at Sirindhorn college of Public Health Khon Kaen Day Care Centre.

Ratchaneewan Poomsa-ad

Sirindhorn College of Public Health
Khonkaen Province

Woraya Maneelangga

Sirindhorn College of Public Health
Khonkaen Province

Rungpechr Yingyongpaisalkul

Sirindhorn College of Public Health
Khonkaen Province

Wongwarin Sangsirinakagul

Sirindhorn College of Public Health
Khonkaen Province

Abstract

This objective of this study was to determine the effects of Program for Developing Practice in Oral Health Care Skill of Pre-school Children Caregivers at Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen Day Care Centre. The study was designed for a qualitative research. The structured interview form and No participative Observation form were used for collection of data in this study. The population group was a group of 9 caregivers in Sirindhorn college of Public Health Khon Kaen Day Care Centre who attended the program for Developing Practice in Oral Health Care Skill of Pre-school Children. ($N = 9$) The study compared the development of Caregivers Developing Practice in Oral Health Care Skill of Pre-school Children Program. The results of the research reflect that the effects of Program for Developing Practice in Oral Health Care Skill of Pre-school Children Caregivers were positive. Oral Health Care Skills of caregivers were improved in every aspect such as tooth brushing, cavities and gum disease checking, abilities to give advices to parents to promote children's oral health care, especially how to use Food Guide Pyramid for children's menu.

Key words; Pre-school Children; Caregivers; Oral Health Care; Program for Developing